

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 160

На 17.10.2023 г. се проведе заседание на **Общественния съвет към ЦИК**.

ПРИСЪСТВАХА:

Цветелина Пенева – председател на **Общественния съвет, Сдружение „Демокрация и законност“**;

Надежда Гологанова – заместник-председател на **Общественния съвет, Гражданска инициатива за свободни и демократични избори**;

Ива Лазарова – заместник-председател на **Общественния съвет, Институт за развитие на публичната среда**;

Велко Милоев – **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Плевен**;

Дончо Пачиков – **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация**;

Румяна Дечева – **Европейска асоциация за защита на човешките права – България**;

Свилена Гражданска – **Институт за социална интеграция**;

Стефан Манов – **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Пловдив**;

Тодор Гунчев – **Федерация на независимите студентски дружества**;

Заседанието бе открито в 18 часа и 15 минути и председателствано от госпожа Цветелина Пенева – председател на Обществения съвет към ЦИК.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Уважаеми колеги, откривам редовното заседание на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

Изпратен ви е проекта за дневен ред.

Д н е в е н р е д:

1. Обсъждане на възможни проблеми и решения по организацията на местните избори, по които Обществения съвет би могъл да има мнение и предложения;
2. Приемане на решение за провеждане на нов избор на ръководство на Обществения съвет;
3. Разни.

Има ли други предложния? Няма.

Моля да гласуваме дневния ред.

Против? Няма. Въздържали се? Няма.

Приема се единодушно.

Преминаваме към обсъждане на **първа точка**.

Обсъждане на възможни проблеми и решения по организацията на местните избори, по които Обществения съвет би могъл да има мнения и предложения;

Както всички знаем, изборите на 29 октомври приближават. Наблюдателските организации сме започнали своята регистрация в Централната изборителна комисия. Днес погледнах, има регистрирани 11 организации до момента, които са регистрирали наблюдатели и предполагам, че ще има още до края на срока. Съгласно хронограмата

това, което предстои тази седмица, след като видяхме новия софтуер за гласуване, съответно имаше удостоверяване на съответствието на машините, въпрос в който искам да напомня, ако някои от нашите организации иска да участва, има краен срок до 19 октомври в 17.00 часа да подаде своите наблюдатели, които могат да се включат в този процес по удостоверяване на съответствието.

Давам думата, ако желаете да споделите нещо. От страна на нашата организация ние ще регистрираме наблюдатели, които както винаги ще бъдат на някои места в страната, в които традиционно сме наблюдавали и други години.

Искам да споделя опита ни от изборите април 2023 г. за едно от най-големите нарушения, които тук не еднократно сме коментирали, а именно казуса в 65-та секция във Варна, училището „Константин Арабаджиев“. Там където имаше 40 гласа, от 451 гласоподаватели, които бяха преправени след попълване на протокол на секционна комисия и вписани на други партии, от които една от политическите партии имаше най-голям негатив, няма значение коя е тя. Нашето Сдружение подаде сигнал до Районна прокуратура – Варна, със съмнения за извършено престъпление, съгласно Наказателни кодекс.

Преди една седмица получихме отговор от районната прокуратура с отказ образуване на досъдебно производство. Ще ви го изпратя документа. Мисля, че е интересен за изборните процеси, които протичат при нас. Там се казва, че са снети обяснения от председателя, секретаря и зам.-председателя на секционната комисия, както и от председателя на районната избирателна комисия – Варна. Всички те са заявили, че протокола е много сложен за попълване. Не са могли да се справят с методическите указания, затова са допуснати грешки в съставянето на секционния протокол, които след това са се опитали да ги отстранят в районната избирателна комисия. Това разбира се не отговаря на въпроса,

защо решиха точно от една политическа партия да махнат тези 38 гласа и къде отидоха те. Това е близо 10 процента от гласувалите във въпросната секция.

На нашето отбелязване в сигнала, че ако се прегледат данните от видеонаблюдението може да се види, че в действителност във въпросната политическа партия е имало един голям куп с бюлетини, а ако се проследи самото видеонаблюдение, може да се види бюлетина по бюлетина, че са отброени тези гласове. Районната прокуратура не коментира този казус. Лично за нас това е показателно, как не се спазват законите за съжаление, в това число и от отговорните институции, защото може да подхождат по-сериозно по този сигнал. Това е което аз имам да ви кажа.

Давам ви думата по първа точка. Заповядайте.

Р а з и с к в а н и я

СТЕФАН МАНОВ: Може би ние малко се забавихме с нашите евентуални възможни препоръки към Централната изборителна комисия, защото нещата поприключиха вече. С известно удоволствие установявам, че безумието, което циркулираше август месец, а и по-късно в думите на членовете на ЦИК затова, че изборителят трябва да избира поредността, по която да гласува, обърнете внимание поредността на видовете избори, за които желае да гласува, говоря за машинния интерфейс, поне това безумие ни е спестено. Защото възможните комбинации са четири на факториел. В крайна сметка трябва не само да избереш за кои избори искаш да гласуваш, но и в какъв ред. И това беше изтъквано, включително от госпожа Матева, като основния мотив за големия проблем да си надградял софтуера, което е смешно.

Да оставим настрана, че аз продължавам да твърдя, че трябва Централната изборителна комисия да спазва закона, хубав или лош и изборителят да няма избор, в кой избор да гласува, като е влезнал в изборителната секция, защото в чл. 3 на Изборния кодекс гласуването е

задължително, прието с гласовете на Патриотичния фронт. Но Централната изборителна комисия често изтъква, че са длъжни да спазват закона. Как Централната изборителна комисия спазва закона, като дава възможност за избор. Няма какво да избира и това не го казвам само така, а го казвам по една проста причина, която сме я разисквали.

Изборителният списък е един. Фундаментален елемент на честността в изборния ден е проверката, дали съвпада броя подписи с броя гласове. Как ще проверим ние тази фундаментална, елементарна проверка, която посочвам, че в около 300 секции не излизаше на последните избори, като не можем да проверим нещо просто, броя на гласувалите според положените подписи, дали е равен на броя гласували според намерените бюлетини, плюс, минус един, два винаги има. В случая ще имаме един списък, но два, три или четири резултата на брой гласували, съобразно дали има два, три или четири избора в съответната секция. За мен това е неправилна предпоставка в българската изборна практика. Като се подписва човека, че е гласувал в изборителния списък за какво се подписва, за какво е гласувал, за един избор, за два, за три, за четири. Ето това е моя проблем в сегашната ситуация. А иначе, ако коментирам интерфейса, който беше показан преди малко в Централната изборителна комисия, ще кажа, че пак не са се допитвали до ергономия.

На първия екран където изборителят прави избор, за колко какви избори искате да гласувате е използвано кръгче за отбелязване на избора.

Дами и господа, откакто свят светува, когато имате един списък с опции, когато е кръгче, то е един, а когато е повече от един избор, се използва по конвенция в графизма на цял свят квадратчето. Защо трябва да са кръгчета на първия екран, а не квадратчета. На това му казваме радио бутон кръгчето. На един избор имаш право.

Вторият въпрос, като прехвърляте екраните между кмет на кметство и кмет на община и кмет на район, единственото което се сменя

визуално графично, макроскопично е нула. Нищо не се сменя. Само горе се променя кмет на кметство, кмет на община. Могло е да въведем един цвят, нищо че пише, че бюлетината трябва да е същата, черно-бяла. Не можеше ли някаква рамка отгоре, бледо-синя и погледа ти да разбере, че си сменил екрана. Ще кажете дължината е различна, ще има различни кандидати. Можеше да е изпитано това нещо графично и нещо да се промени. Да не върви само горе една думичка, кмет на кметство се заменя с кмет на община и всичко друго е стандартно еднакво и погледа ти се замрежда.

Трето, кое е най-важното накрая на екрана. Да ми напишат с големи букви благодарим ви. За какво ми благодарят или да напише изчакайте да се отпечата бележката. Ще ми напишат с големи букви благодарим ви, все едно отивайте си, приключих с вас, а няма да излезе с големи букви изчакайте отпечатването, още повече, че бележките са три или две най-малко. Пак е мислено, недомислено. Вземете ергономи.

Това което исках да предложа беше още август месец, да им кажем на Централната изборителна комисия, дайте версии да ги тестват фокус групи, председатели на СИК, членове на РИК и Обществения съвет, ако желаят, да видим, продължаваме същото, изборни книжа. Като казвам, че те веднъж в живота си не са били в секционна изборителна комисия. Отново в протокола масовата грешка, каква е масовата грешка с изборителния списък. Секционните комисии не правят разлика между предварителния брой вписани в изборителния списък, потенциални изборители, дописаните в изборния ден и броя гласували. Това е една класическа грешка. И след това защо не ни излизали контролите и т.н. В част първа, данни от изборителния списък, разделете в две таблички онова, което е дошло в чувала с това, което става в деня. Години наред е една обща таблица, точка 1, точка 2, точка 3. Не са единни във философията на човешката глава тези неща, различни са. Пак не са го съобразили. Нищо

старо не е забравено, нищо ново не е научено. Разделили са го на две части. Добре. Няма и да ги сумираме, по трудния начин.

Естествено проследихте напрежението. В неделя изпращаме писма, ултиматуми си слагаме, на „Сиела-Норма“ АД имам предвид, кой кога ще подписва договора. Подписаха ли го вчера, не видях.

Президентът свика изборите три месеца по-рано, за да се успеят и пак го докараха 15 дни преди изборите да няма подписан договор. Хубаво, че надграждането по някакъв начин върви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря.

Колеги, кой друг иска да се изкаже?

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Стефан Манов коректно според мен посочи някои от слабостите, с които избирателите ще се сблъскат в изборния ден, както и отбеляза и факта, че сме изпуснали влака. Интерфейса е много слаб. Аз очаквам лично, феномена „изядох си разписката“ да се повтаря многократно. Бюлетините за различните видове кмет на екрана изглеждат еднакво, което ще доведе до дезориентация на някои избиратели. Ще търси на екрана кмет за кметство, ще търси за кмет на община или нещо подобно. Нещо което той не каза, за съответствието на подписи и реално намерени бюлетини, пълен хаос. Методическите указания почти директно казват на СИК, попълнете броя подписи, след като преброите бюлетините.

ИВА ЛАЗАРОВА: Когато запечатат хартиените бюлетини и започват да броят машинните им казват: Ако случайно намерите хартиена бюлетина в кутията с машинните, добавете си я към тези, които вече сте запечатали.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Нали за това са прозрачни кутиите.

В медийното покритие на днешната пресконференция, погледнах „Дневник“, само Ралица Фичева, която от много години пише за избори и тя не е разбрала някои неща. Не е написала на хората, че бюлетините ще

излязат като едно влакче. Взимате ги и ги носите на комисията и е пропуснала печата. Носите ги на комисията и ги пускате в кутията.

ИВА ЛАЗАРОВА: Поне пише, че без печат на машините бюлетини не е основание да я зачетат за недействителна.

СТЕФАН МАНОВ: Да, аз пропуснах да кажа за това влакче. Нали си давате сметка, че този нож, хубаво откъсва и остава само половин сантиметър, като тоалетна хартия, нали си давате сметка, че на втория, на третия час това няма да стане. Това е някаква фантазия. Това е невъзможно. Задавали ли сте си въпроса, защо вечно ескалаторите в един магазин универсален и вечно има един или два ескалатора, които не работят. Хората изпращат ракети в космоса, защо винаги има един ескалатор, който не работи? Защото е невъзможно да го направиш така, че да работи. Това с принтерчето и ножчето, което прави тези синджирчета, ще видите на втория, третия, петия час ще има масови проблеми с дефектирали принтерни устройства, защото ще го среже преди това, вътре ще стане заплитане на хартията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Някой друг иска ли да вземе думата?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз мога ли само нещо да попитам. Много ми е интересно, всички други избори, когато сме били винаги е имало покани към Обществения съвет.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Няма нито една покана, нито един имейл.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Имало е някакви срещи, за които разбираме предимно от медиите или от контакти с различни институции.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Общественият съвет каквото е получавал като официална покана, аз съм ви го препращала. Знаете, че на предишните избори имаше по-голяма активност, на

сегашните местни избори към Общественият съвет не е получена нито една официална покана.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Да кажа нещо, което си го признавам и като моя грешка на съвета, ние трябваше да се видим доста по-рано и да инициираме най-малкото едно искане за някаква среща или за включване. В момента не се ли чувствате леко обидно, че се събира да се изслуша един ютубър, а в същия момент хора, които се занимават от години с изборните процеси, системи, наблюдения и т.н., явно имат по-малък капацитет, както се казва.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Последното заседание, което беше обявено, беше в края на август месец. На това заседание бяхме само аз, Надя Гологанова и Свилена Гражданска. Никой друг не прояви интерес, въпреки че вече активно течеше подготовката на местните избори. Ние тогава след като видяхме, че сме в толкова малък състав, решихме да не провеждаме официално заседание и освободихме госпожа Михайлова, защото нямаше трите какво да обсъждаме и какво да вземем като решение.

Днес от 15.00 часа големия цирк, който предполагам, че ще бъде отразен в централните медии дотук е изслушването на Станислав Цанов, така наречения блогър, който твърди, че бил заплашван от покойния Алексей Петров, когато решил да вземе машини и да направи тестове, дали машинното гласуване може да бъде пробито. Поправете ме, ако някоя дума съм употребила неправилно. Това беше до 17.00 часа, докато аз имах възможност два часа да слушам на живо. Излъчваше се на живо това извънредно заседание на временната парламентарна комисия в интернет. След 17.00 часа нямаше възможност да гледам. На това заседание за първите два часа, които ги наблюдавах, нямаше нови факти и обстоятелства, които да бъдат показани от блогъра, който беше поканен за изслушване в комисията. Той беше допуснат заедно с Николай Марков, представен като експерт по сигурност. Двамата се явиха от едната страна

на масата. Заседанието протече от частта на неговия канал, която касае машинното гласуване и след това имаше една свободна дискусия.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Индиректното, което се каза, че трябвало да има някакво изследване, проучване, не разбрах точно, което така или иначе се оказа, че няма. Аз не успях да го гледам, но мои колеги го гледаха и точно това ни беше интересно, да видим има ли нещо или няма нищо. Ако има нещо, това би оправдало интереса на такъв висш форум като Временната комисия за сигурността на машинното гласуване и евентуалната среща с някой, който може да открие някой факт.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Искам да направя едно уточнение. Много ми е неприятно това, което ще кажа, но усещам, че ще ми е още по-неприятно, ако не го кажа. На заседанието насрочено на 22 август, което беше, бях писал по вайбър на председателката, че по семейни причини не мога да участвам и бях изпратил към две страници дискуссионен материал. Това беше последната ми комуникация с Обществения съвет до днес. В този дискуссионен материал бяха точно тези неща, които Стефан Манов резюмира преди малко.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Да, тези неща ги получихме и аз ги споделих с Надя, защото нямаше с кой друг тогава да ги коментираме.

Има думата Румяна Дечева.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Здравейте! Единствено във връзка с днешното изслушване на комисията, нещо което ние като граждански организации, ние според мен трябва да отчетем, че няколко пъти ставаше дума за извършен държавен преврат в страната чрез използване на машините, както и многократно от различните политически сили беше споменавано, че гласуването с хартиени бюлетини по принцип е пробита технология. Това е цитат.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Може би с машинни бюлетини.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: И двете. От една страна за машините ставаше дума, че с машините е извършен държавен преврат, а от друга страна ставаше дума на няколко пъти от различните политически сили. Седем човека участвах от 12 човека членове на Комисията. Казвах, че хартиените бюлетини са пробита технология.

За мен остана усещането, че тези хора, които бяха днес на заседание, участвах в организирано събитие срещу масовото гласуване. Начина по който говорех, внушенията които направиха, според мен би трябвало да бъдат отнесени към едни институции. Това което ние ще направим, ние ще напишем писмо до Прокуратурата и до ДАНС, за да може те да проверят дали това, което казвам отговаря на техните разбирания. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря.

Някой друг иска ли да вземе думата? Колеги, по тази точка имаме ли някакви друг неща да обсъдим?

СТЕФАН МАНОВ: Само да кажа, че в изборната книга протокол на СИК, в смесена секция, продължават некохерентните неща. Например има едно А., което е брой на получените бюлетини. Някъде по нататък в част втора, след всичките данни има един текст на брой протоколи на СИК с описани спорове за действителността на бюлетините. Това е точка Б. В тази част на протокола друго няма. Слагат си както си искат. Човек, който поне веднъж е използвал уърд с автоматичната подредба на точките, не може да не го види това нещо. Това много ме дразни, че има такива безсмислици. Това А и Б се влачи от десетина години, но те нямат нищо общо едното с другото. Не може да имаш А и след това Б в коренно различни логически неща. Постоянно действаща комисия, 7000 – 8000 лв.

ли са им станали заплатите, не знам и не могат да направят един уърдовски файл, точки които да следват логиката.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Ще си позволя да коментирам. Аз изпитвам едно нерационално чувство на срам, когато чета новините от ЦИК. Вървят надолу, до дъното има още много, но вървят надолу. Не веднъж съм казвал, че те имат два основни проблема. Единият е, че не искат, а вторият е, че не могат. Няма никакво значение, ние сме го писали. Много хора в Общественият съвет не успяха да разберат, че корена на злото е в системата на съставянето, в принципа на съставяне на изборната администрация. На сайта на Ива Лазарова ли беше, фундаментална статия по този въпрос, която анализира различни аспекти от работата на ЦИК и посочва точно това. При партийния модел на съставяне на изборната администрация и особено на ЦИК, по-добре не може да стане. Стефан Манов сигурно си спомня, с какъв ентузиазъм преди две години м. април, предричаше и се оказа прав, че ИТН като спечели изборите и ще разтури ЦИК. Точно така стана. Нищо по-добре не стана от новия състав за мен.

СТЕФАН МАНОВ: Тази точка от Изборния кодекс, която трябваше да бъде приета, беше отхвърлена.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Това може да го поясниш за отхвърлянето.

СТЕФАН МАНОВ: Искам да кажа следното. Следващата Централната избирателна комисия, ако в България няма Закон за лустрацията за Държавна сигурност трябва да направим Закон за лустрацията на Централната избирателна комисия. Аз съм го написал преди известно време това като текст, със следните точки. Нито един член на Централната избирателна комисия последните 25 години, не може да бъде член на новата Централната избирателна комисия. Новата Централната избирателна комисия не може да заема помещение на старата Централната избирателна комисия и архива на старата Централната избирателна комисия се запечатва за пет години, без право на достъп от

новата Централната изборителна комисия. Трябва да започнат от нула. Да си напишат вътрешните правила от нула, изборна книга, протокол от нула, за да има нещо, което да се промени.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Дончо Пачиков, заповядай.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз съм абсолютно съгласен с това, което Велко Милоев констатира. Аз си мисля, че много пъти съм го казвал, по отношение на начина на избор на Централната изборителна комисия. Моят вариант е краен, всички членове на Централната изборителна комисия да бъдат избирани чрез интервю с определени въпроси на това интервю, еднакви към всички. Опонирали са ми, че тогава комисията, която преценява може да бъде избирана не както трябва или манипулирана. Има начин това да се направи така, че тя да е наистина независима. Няма да го казвам сега, ще го държа в тайна, изненадващо. Може би болшинството от вас се досещат.

Това което Велко Милоев предложи е компромисния вариант половината, условно казано от ЦИК да е както сега. Предлага и впоследствие утвърждава с указ на Президента от политическите партии, а другата част да е по този начин, чрез конкурсно начало. От друга страна моето виждане е следното, че може би би трябвало да определим какви специалисти трябва да влизат. Основно ИТ информатика примерно 1/3, примерно 1/3 специалисти по българско право и частично международно, 1/3 условно казано социолози, без да пледирам, че точно тези са трите възможности. Може да има четири направления. И съответно тези квоти по направления по специалности да бъдат попълнени по този конкурсен начин. Абсолютно съм съгласен с Велко Милоев, въпроса е как. Крайно време е, това нещо не сме го писали в нито едно наше предложение досега. Така си мисля, ако бъркам вие ще ме поправите.

По отношение на това, за което Стефан Манов се изказа, аз не съм сигурен, че хванах началото на неговото изказване, но си мисля, че тук неговото изказване е много интересно за тази подредба. Сигурно няма да ти е много трудно, да разместиш нещата така, както е логично. Точка А и точка Б да са в различни части или елементи или глави на самия документ, а да са в една и да го предложим на Централната изборителна комисия. Знаете колко работи сме предложили. Първо те не са били приемани, след известно време успяват да осъзнаят същността на нашето предложение и се приема с подкрепата на съда.

Оформям две предложения. Едното е по отношение на състава на Централната изборителна комисия, другото е по отношение на този документ, за който Стефан Манов говореше, третото е незабавно разпускане на Централната изборителна комисия след балотажа на местните избори и избиране по новия начин. Това са радикални неща. Ако продължим да говорим някой казал, друг казал, този въпрос за състава на Централната изборителна комисия, не зная дали Велко Милоев ще ме подкрепи, но аз мисля, че го дискутираме повече от две години или три години. До момента това нещо не сме го казали никъде официално според мен. Аз не си спомням.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Велко Милоев има думата.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Поне два от анализите на изборите, които Общественият съвет е писал, в които съм се наемал да бъда един от основните автори, сме го извеждали в началото, мнението което продължавам да чувствам, че е повече мое, отколкото на Обществения съвет, че модела е порочен и е в основата на всички проблеми. Писали сме го. Подобни предложения как да се състави, сме писали да е смесен модела. Да има партийно представителство и да има независими експерти. Ще помоля Ива Лазарова, ако не те затруднява, пусни в чата линка към

онази статия да я видят колегите, защото аз не съм чел по тази тема толкова подробен и мотивиран текст за модела за назначаването на Централната избирателна комисия.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Само да добавя към това, което Велко Милоев каза. Аз предлагам да се съгласиш, ако искат и колегите да се съгласят. За Централната избирателна комисия в сегашния състав е абсолютно трудно и практически невъзможно да възприеме един достатъчно сериозен и обемен документ. Трудно възприемат докато го разберат, минават години и времето върви.

Затова предлагам това предложение, което обсъждаме за състава на Централната избирателна комисия, да го направим в отделен документ и нищо друго, за да може хората да разберат за какво става въпрос и да го разпространим по известните ни начини колкото е възможно по-широко. Аз имам вътрешното усещане, че по този въпрос бихме получили значителна подкрепа, както от определени политически сили, особено от малките политически сили или партии, така и от обществото. Това което Румяна Дечева казва, че има една тенденция да продължат да се убеждават по някакъв начин избирателите, че е безсмислено да гласуват, че няма смисъл от висока активност, това е тенденция, която върви от много дълго време. Аз смятам, че част от приноса в това направление е именно състава на Централната избирателна комисия и тяхната реакция по най-различни въпроси.

Само да припомня какво беше по отношение на машините и така наречените бели бюлетини или отрязъци и понеже това се дискутираше много подробно. И инженера, който се занимава с тези неща, ни обясни за какво става въпрос и след това излиза, че софтуера е виновен. Това е абсолютно безумие и ората няма как да разберат.

Искам да припомня, че на едно събиране при Президента, когато са въвеждали машинното гласуване, първо покани Обществения съвет. Аз

там присъствах и бяха Росица Матева, Ива Лазарова и Надежда Гологанова и още тогава в разговор след самата среща говорихме с Президента и той каза: Явно трябва да се увеличи броя на инженерите в Централната изборителна комисия. Там има един единствен инженер и той се казва Войнов, други няма. Той като характер е много възпитан, не е конфликтна личност и трудно би застанал сам да свърши това, което трябва да се свърши в момента.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Има думата Румяна Дечева.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Каквото и предложение да се прави за бъдещия състав на Централната изборителна комисия, трябва да има конкретен анализ и трябва да има не само на това какво са правили нашите комисари за последните десет години, откакто са постоянно действащ орган, но и за това какви са практиките. И световната практика няма квоти за инженери, за изборни експерти, за юристи. Традиция е когато се създава такава структура за това да бъдат хора, които имат публично доверие. Задължително има юрист разбира се, защото се прилага закон, но много изборителни комисии дописват закони, нещо което е отнето от правата на Централната изборителна комисия.

Но категорично в момента ние сме страната с най-голяма Централната изборителна комисия от всички страни, в които има такава институция, която организира изборите. При това нашата Централната изборителна комисия не ръководи цялостния процес, а ръководи една част от процеса, а с другата част от процеса се занимава държавната и областната администрация. Абсолютно ненормално е хора, които работят всеки ден, цяла година, всяка година, да бъдат толкова много и да произвеждат толкова ниско качество продукция.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Дончо Пачиков, заповядай.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз лично поздравявам Румяна Дечева. Отдавна не сме се виждали, не сме разговаряли, не сме обменяли мнение, но съм абсолютно против, че еди-къде си имало еди-какво си и затова ние ще се съобразим с неznam каква си световна практика. Вижте колко прости са нещата. Условиата в отделните страни, обществената ситуация, обществено-политическата обстановка не са еднакви страна със страна и няма как да се сравняваме. Така че един такъв подход на аналогия може да доведе до неприятни отклонения от действителността. Ако така разглеждаме, понеже преди Кирил и Методий никъде в Европа не е създавана кирилица, то е трябвало първо да чакат някоя страна да създаде кирилицата и тогава ние да се присъединим, защото те правили така и ние така. Тези съображения да ги избегнем. За мен лично звучи абсолютно несериозно. Освен това нямало квоти. Румяна Дечева влезна в едно собствено противоречие и каза, че трябва да има юрист, понеже се прилага закон, но се прилага и техника. Дали е в машини, друга техника, дали печатащи устройства, прилага се. Нейното приложението има специфики, както и правната материя има специфики и затова точно се получава, че значителна част от това, което Централната изборителна комисия се очаква да свърши е аутсорсвано някъде другаде. Правителството трябва да свърши, общината трябва да свърши, областта трябва да свърши.

Третият особен момент, който се получава, аз много пъти съм го казвал, но никой не ми обръща внимание, защото явно не е настъпил момента. Няма как комисия, каквато и да било тя, без да има представа какво става в РИК, в СИК и т.н да дава методически указания. Как да дава указания, като тя не знае какво става вътре. Затова половината Централната изборителна комисия ми е сърдита, понеже съм казал, че нямат опит, а правят указания. Росица Матева ми опонира, била член на

РИК, но това е било преди 15 години. Има ли промени в обстоятелствата? Едно дете ще каже, че има промени. Натрупването на толкова алогизми в края на краищата води до този резултат. И ние тук с Велко Милоев основно се опитваме да ви убедим, че това нещо трябва да бъде казано. Аз повтарям моето мнение, че трябва да бъде казано в отделен документ, само то и нищо друго.

По отношение на Румяна Дечева, какво значи да правим анализ досега. Анализът е явен и може според мен да бъде направен много просто. Започвайки от времето на другаря Тодор Живков и до момента да проследим експоненциално падащата изборна активност. Ето ви показател, ето ви анализ. Защо пада, всеки който е средно умен и грамотен и т.н. и има интерес може да си направи изводите. Да направим 20 страници анализ и никой да не го прочете. Една точка за състава на Централната изборителна комисия, предлагам това и това. Според мен един вариант или този за който аз пледирам радикалния или смесения вариант, който Велко Милоев предложи и да приключим разговора. И тогава вече ще правим други анализи по други въпроси отделно, за да могат да го прочетат и да го осъзнаят и все пак да има някакво движение по въпроса.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря.

Румяна Дечева, заповядай.

РУМЯНА ДЕЧЕВА: Ако някой намира, че това което е опит по света е нещо, което нас не ни касае, ако някой счита, че ако това което в момента се говори не сме го казали, понеже за всичко това сме писали, на мен ми се струва, че няма за какво повече да участвам. Става дума за това, че никой никога не прави предложение, ако не обоснове преди това.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Прочетете тази статия от линка, който изпрати Ива Лазарова. Това е анализа за който говорите. Ако някой иска анализ, той е от преди пет, шест години за моделен избор на администрация в

Европа, да ми пише и ще му изпратя този анализ, за да види как работят смесените модели в Румъния, в Македония, в Турция, в най-близкото ни обкръжение със сходни донякъде условия. В Румъния ЦИК не е постоянно действащ. Има постоянно действаща изборна администрация с 200, 300 щатни служители. И когато има ЦИК се приема да има по един или по двама, равен брой от всички партии, не пропорционално на Парламента, а по един от партия, да гледат и да застъпват интереса на партията, а другите са съдии много често или други категории личности с авторитет. Мисля че това го имаше в тази статия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Надя Гологанова, заповядай.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Моят въпрос е от организационна гледна точка. Не мисля, че в момента имаме време в тези дни да се занимаваме с тази тема и вероятно, поне от моя гледна точка, ще остане за след изборите. Предлагам ви да я отложим за след изборите, кой каквито идеи и предложения има да започне да дава и като минат изборите, тогава да действаме по нея.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Мисля, че това е много резонно предложение.

Колеги, имате ли нещо против да затворим тази дискусия засега и да я оставим за след изборния ден. Тогава ще имаме материал да коментираме и резултатите от изборите начина на провеждането им и евентуално възникналите проблеми можем да структурираме, надявам се в анализа на проведените избори възникналите проблеми и да го направим в отделен документ, както предложи Дончо Пачиков.

Имате ли нещо друго по първа точка?

ТОДОР ГУНЧЕВ: За да довършим, все пак имаме ли някаква предварителна нагласа или ако можем да споделим, кой какво смята да прави, както винаги сме го правили преди изборите, ще участваме ли

някъде. Аз доколкото разбирам всички институции предпочитат да се виждат с ютубъри, извинявам се, че пак реферирам към това, но е леко тъпо. Ако трябва да направим ютуб канал на Обществения съвет, сериозно го предлагам това нещо, колкото и да звучи смехотворно, но какво точно прави Обществения съвет. Защото ако само ще наблюдаваме добре. Има ли някой някаква идея ще се включваме ли, някаква информация има ли? Имали ли сте някакви срещи с експертната ЦИК, която работи сега и приема указания. Със Стефан Манов сме на едно мнение. Дори много меко се изказа за някои от нещата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: И аз да кажа няколко думи. След летните ни емоции в Централната изборителна комисия, когато както знаете бяхме поканени да представим резултатите от анализа на изборите м. април, това беше юни месец, на срещата в Централната изборителна комисия бяхме заедно с Надежда Гологанова и със Свилена Гражданска, за съжаление труда, който хвърлиха хората в писане на анализ, за мен беше хвърлен в коша. Не намери емпатия или начин по който Централната изборителна комисия да стимулира по какъвто и да било начин работата на Обществения съвет. Получихме критика във всяко едно отношение.

Ако някой иска подробно да се запознае с това, което са казали ЦИК има протокол от тази среща и може да прочете, включително имаше и една статия във вестник „Сега“, защото те явно са си направили труда да прочетат този протокол. За мен начина по който тогава Централната изборителна комисия се отнесе към работата на Обществения съвет беше крайно неудовлетворителен, да не кажа обиден. Аз лично след тази среща в този състав на Централната изборителна комисия за себе си съм приключила начина за комуникация и за решаване на проблеми.

Мисля, че можем да отидем към **втора точка.**

Приемане на решение за провеждане на нов избор на ръководство на Обществения съвет;

Мандата на настоящето ръководство и на моето председателство изтича на 18 октомври.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Извинявам се, че ще те прекъсна. Може ли нещо да коментираме все пак по тази точка. Според мен не беше хвърлен в коша, а беше поредното хвърляне на пода и скачане отгоре му с всичките съпътстващи неща като плюене, късане и други, за да съм съвсем образен за целия този анализ. Това не е първия път, в който се е случвало, със сигурност няма и да е и последния път и със сигурност на нито една ЦИК, колкото и професионална да е няма да ѝ хареса, някой да ѝ казва какво точно е неправилно, грешно и какво може да се подобри, още по-малко настоящата ЦИК.

Това което аз съм се убедил за себе си в последните години, когато работим, знаете, че тук сме имали много разногласия. Всеки един от нас е бил на различно мнение, със Стефан Манов сме се карали много пъти, имали сме и общи мнения, но в крайна сметка, истината е, че тези организации, които ние представляваме са тези организации, които се занимават с наблюдението на изборните процеси. Може да очакваме от Централната избирателна комисия да излязат и да защитят нещо, което ние сме го посочили като грешка. Това го казвам, че след като това се е случило, не би следвало нас да ни обезкуражава или да ни кара да спираме да работим. Да правим анализи, да си търсим правата като обществени организации, да поискаме срещи, да даваме мнения и становища. Емоционално го приеете като изказване, но така мисля, че трябва да направим и е длъжен да ги споделя по отношение на нещата, които вижда.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря. Аз много бих желала да имам вашата подкрепа в такива моменти. Лично аз специално на това изслушване бих била много щастлива, ако не сме с Надя Гологанова и

със Свилена Гражданска само на масата срещу членовете на Централната изборителна комисия, а много бих се радвала да бъдем в по-широк състав на такива изслушвания. За съжаление напоследък се случва така, че в моя мандат, освен с Надя Гологанова и със Свилена Гражданска и едно изключение с Велко Милоев, с друг не сме се явявали на такива официални срещи в Централната изборителна комисия, когато трябва да се говори, да се води протокол и да се защитават нашите становища. Колкото съм могла тогава, съм го защитила като становище.

Разбира се, ние ще продължим да работи като организации. Вашите организации работят, нашата организация също работи. Ние ще продължим да търсим трибуна за да казваме нашите мнения, становища, предложения за оптимизиране на изборния процес и за защита на правата на изборителите, защото това е нашата цел като организации. Надявам се новото ръководство на Обществения съвет да бъде може би по-активно или с по-лесна комуникация с членовете на Централната изборителна комисия, защото лично аз чувствам, че нещата вече са се изчерпали, поне при мен с моята комуникация с тази Централната изборителна комисия.

Факта, че след лятната среща с Централната изборителна комисия и желанието от тяхна страна да ни поканят, включително знаете на миналите избори се включвахме в демонстрации, в контролно броене, показвах ни видеонаблюдението, да не изброявам. Комуникацията тогава с Централната изборителна комисия беше на друго ниво, за разлика от сега. Може би за това трябва да намерим някакъв нов стимул за да продължим да работим, така че да бъдем по-полезни и да ни се чува повече гласа. Това е моето мнение.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: По отношение на последния въпрос, който се дискутира, да погледнем психологията. Ако Централната изборителна комисия като види Цветелина Пенева я приветства, ако тя ни хвалеше колко сме добри, това означава, че ние не си вършим работата, тъй като те

са пълни с недостатъци, това означава, че ние или си затваряме очите или нямаме капацитета да посочим тези недостатъци. Така че аз смятам, че ние трябва да се радваме на това отношение на Централната изборителна комисия, защото те се чувстват притиснати в ъгъла, не могат да реагират от никъде и виждат, че тези неща добиват тежест в общественото пространство и постоянно трябва да се оправдават, включително и в съда ходиха да се оправдават.

По отношение на комуникацията, когато две страни се договарят да направят взаимна работа, делегации или друго, предварително си договарят условията. Аз понякога съм казвал, защо не сме поставили условието, тези срещи с ЦИК да бъдат онлайн в наш канал и да се излъчват. Това нещо е поставено и те са отказали.

Аз имам формулирано предложение за председател на Обществения съвет, което сега няма да го кажа, защото не съм го съгласувал с бенефициента. В тази връзка напомням за едно мое предложение да променим часа на тези наши заседания. Имаше едно предложение да е около ранния след обяд. Хора които са ограничени във времето точно поради тази причина, мисля че това е Ива Лазарова и Свилена Гражданска. Понеже говорихме, че Ива Лазарова трудно успява да се включи в нашите събирания. Ако тези събирания условно казано са в 16.00 часа, тогава Тодор Гунчев ще бъде недоволен, че тогава му е активно време. Може би е хубаво да потърсим един междинен вариант, компромисен. Лично аз съм съгласен и да е събота, за мен няма ограничения, зависи от вас.

По отношение на ютуб канал, това е чудесно предложение, понеже аз се занимавам с тези работи, ще бъде чудесно. Ние правим писмено изложение към някаква медия. Това нещо е в общественото пространство три дни по силата на тази логика. Някъде се изказваме на телевизии. Ютуб канал съществува много дълго. Гугъл е предвидил тези негови услуги да съществуват в следващите сто години, тъй като продължителността на

действие е ограничена на сто години. Представете за какво става въпрос и за какъв период.

От друга страна там всеки един човек може да го гледа. В такъв един канал може да направим, ако решим едно дежурство. Аз бих поел част от него. Онлайн стоим и очакваме определени хора да зададат към нас въпроси тогава, когато пожелаят. В този същия канал когато не се задават въпроси, може да пускаме наши видеа, които сме правили в миналото или наши материали, нещо като радио, като телевизия, което си има нещо като програма, която не е фиксирана и може да опитаме да я фиксираме в определени часове и ако някой нещо се обади да пита, ние сме налице. Такова нещо според мен би било много интересно. Може би то трябва да заема светлата част на денонощието. Не става въпрос за нощни блокове, поне засега. Не мисля за такова нещо. Тези технически възможности, които Тодор Гунчев спомена са налице.

По отношение на нашето участие и това, което натрупваме като опит, ще ви кажа, че на предишните избори наши членове участваха в секционни избирателни комисии и там видяхме много интересни неща. В тези местни избори участваме, за да видим какво се получава там и как вървят нещата, купуване на гласове и т.н. и ще добием допълнителна информация и после бихме я обменили, ако има интерес към нея. Това за ютуб и това за жив канал абсолютно го поддържам, това което спомена Тодор Гунчев.

В първият момент не можем да го направим идеално, така както го правят в Англия, Франция, Германия и т.н. В първия момент много хора ще ни критикуват и ще се съобразим с тези критики и постепенно ще го усъвършенстваме. Нека така да подходим. Ако започнем сега, ние не можем, ние не знаем, това не е продуктивно. Пожелавам успех на това начинание.

По отношение на втора точка - сега да започнем да го обсъждаме, представете си, че сменим ръководството днес. Това означава, че ще имаме сериозен спад в общата ни работа, а предстоят избори на първи тур, на втори тур.

Ние в нашите райони сме констатирали в малки населени места от порядъка например на 1000 жители с четири, пет кандидата за кметове. Представете си за какво става въпрос. Те дори се готвят за балотажи. Такова нещо аз в тези населени места не съм наблюдавал преди. Така че тази битка ще бъде изключително ожесточена, предвид на промяната на нивото на имидж на ГЕРБ, промяна нивото на имидж на ПП. Тук не е ясно накъде отиват нещата. Според мен свестен анализатор не се наема да направи никакви прогнози, говоря за определени места. За София не съм информиран, отдавна не съм там вече пета или шеста година. Да не се отказваме от това.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря.

Тодор Гунчев, заповядай.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Тук Дончо Пачиков малко ме изпревари. Аз също смятам, че не е момента да си говорим тези неща за избор на ръководство и за нещо друго. Така или иначе си имаме опит от предишни години. Да отложим тази тема за избор на ръководство за след изтичането на втория тур, което е за мен абсолютно нормално.

Да се съсредоточим в момента към изборите, да видим с какво можем да сме полезни, как можем да си партнираме. За мен е много по-продуктивно да си говорим това. Защото с ЦИК или без ЦИК ние ще си направим наблюдението. С ЦИК или без ЦИК ще си направим анализите и може би е редно наистина както Дончо Пачиков каза, вече да не се съобразяваме толкова с ЦИК, ако има нещо да го артикулираме към обществото навън, да си го кажем официално от името на Обществения съвет. Така или иначе пак ще сме виновни по един или по друг начин.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Благодаря. Велко Милоев има думата.

ВЕЛКО МИЛОЕВ: Искам да обърна внимание на Дончо Пачиков, че той пропусна началото, в което двама от членовете обърнаха внимание, че имат ограничено време. Дневният ред го гласувахме в началото. Ако се прави официално предложение точка втора да отпадне, нямам нищо против.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Не предлагам да отпадне, а предлагам тази точка да се дискутира на заседание на Обществения съвет след изтичане на втория тур от предстоящите местни избори. Така формулирам предложението си.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, ще коментираме ли предложението на Тодор Гунчев или ще го предложим направо на гласуване.

Нека да гласуваме предложението както го каза Тодор Гунчев, а именно процедура по предложение и избор на ново ръководство на Обществения съвет към Централната избирателна комисия, да бъде свикано след приключване на втория тур на изборите на балотажа.

Който е за, моля да гласува.

Против? Няма. Въздържали се? Няма.

Тодор Гунчев гласува и за Константина Кипрова. По време на заседанието на Обществения съвет е получен имейл от нейната организация, че упълномощава Тодор Гунчев да гласува с два гласа.

Приема се това предложение.

Минаваме към **точка трета** – Р а з н и.

Заповядайте.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Предлагам, ако искате да направим поне още едно заседание преди изборите, на което да си уточним има ли начин на

синхронизация, събиране на информация, обмяна на информация, за да се разберем какво ще направим за самите избори. Това ми е предложението и да има тогава повече време и да обсъдим по наблюдението на изборите ще се фокусираме ли върху някакви целеви групи, върху някакви региони, върху някои места, в които сме намерили предишни проблеми.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Следващият вторник от 18.00 часа е време за нашето редовно заседание. Имате ли нещо против датата и часа?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз ще направя необходимото да присъствам.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Колеги, следващия вторник ще се съберем на редовно заседание в 18.00 часа, както обичайно правим.

Благодаря ви.

Закривам заседанието на Обществения съвет към ЦИК.

/ Закрито в 19 часа и 15 минути /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Цветелина Пенева

Стенограф:

Силвия Михайлова